

альтернативні рішення щодо збуту продукції господарствами населення, наприклад, за посередництвом збутових кооперативів.

Список літератури:

1. Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості за 2016 р. Статистичний бюлетень. Державна служба статистики. К. 2017. 80 с.
2. Островский В.Б., Самсонов В.Б., Беккер И.М. и др. Личное подсобное хозяйство в условиях агропромышленной интеграции. М. : Наука, 1988. 160 с.
3. Сільське господарство України 2016 р.: Статистичний збірник / Державна служба статистики України / Відповідальний за випуск О.М. Прокопенко. К., 2017. 246 с.
4. Туган-Барановський М.І., Дерев'янкін Т.І. Політична економія: Популярний курс. К.: Наукова думка, 1994. 296 с.

УДК 657

ПРАВОВИЙ АУДИТ

Сахно Л.А., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь, Україна

***Summary:** the publication reveals the concept, procedure, methods, advantages and disadvantages of due diligence (legal audit). Prospects of further development of due diligence in the realities of present-day Ukraine are considered.*

***Keywords:** due diligence, legal audit, audit methods, business structuring, investment.*

Постановка проблеми. Зростаючий рівень інтеграції українських підприємств в міжнародні економічні відносини відкриває як нові можливості, так і породжує нові виклики. Міжнародна конкуренція в більшості галузей має чіткий вплив на внутрішні ринки України, і з цим потрібно рахуватися.

Для підприємств рано чи пізно настає момент, коли правильне проведення правового аудиту (структурування бізнесу) може стати необхідною умовою розвитку та залучення інвестицій, а розрізненість елементів і відсутність ефективного управління групою компаній, в свою чергу, призведе до застою. Детальний аналіз бізнесу, визначення його сильних і слабких сторін, а також надані рекомендації допоможуть у прийнятті та реалізації правильних управлінських рішень. При купівлі бізнесу або зміні структури вже працюючої компанії, обізнаність керівництва стосовно існуючих ризиків може зіграти ключову роль в узгодженні сторонами умов угоди або плануванні етапів реорганізації.

При проведенні правового аудиту керівництву необхідно провести оптимізацію бізнесу, його структури з метою захисту активів, зниження податкового навантаження або побудови надійної системи управління групою компаній. Для цього необхідно:

- Провести аналіз бізнесу та його діючої структури;
- Побудувати корпоративну структуру, систему володіння та управління бізнесом;
- Створити компанії за кордоном, зокрема в офшорних зонах і зонах з низьким оподаткуванням;
- Міжнародне податкове планування;
- Реалізувати бізнес- проект на території України.

Отже правовий аудит - це процедура формування об'єктивного уявлення про об'єкт інвестування, новий бізнес-напрямок, що включає інвестиційні ризики, незалежну оцінку об'єкту інвестування і безліч інших чинників. Також його рекомендують при складанні стратегічних планів.

Методи правового аудиту, складаються із збору та аналізу інформації, прийняття рішення, і форми його подачі щодо доцільності вступу в ті чи інші взаємини з контрагентами. При зборі інформації для враховується будь-яка інформація, незалежно від джерел її походження [2, с.97]. Вивчення отриманої інформації робиться різними фахівцями окремо, потім здійснюється зведений аналіз. Форма подачі буває розгорнутою (з доданням окремих проміжних висновків фахівців, джерел інформації), або у вигляді короткої рекомендації про подальші дії.

Варто зауважити, що на українському ринку послуги з проведення правового аудиту (Due Diligence) пропонують практично всі учасники ринку. Часом замовником такого виду перевірок є і державні органи, однак, попри це, достатнього регулювання питання проведення Due Diligence в українському законодавстві немає.

Due Diligence - створює правову базу для подальшої роботи компанії, що придбавається, або ж успішного завершення угоди, що укладається; дає змогу привести діяльність компанії у відповідність до чинного законодавства, а також унеможливити ймовірні великі спори, які могли б призвести до невідворотних наслідків. Безумовним є те, що для виявлення всіх ризиків необхідні відповідні знання та досвід.

В Україні непоодинокі випадки, коли правовий аудит угоди намагаються провести її безпосередні учасники самостійно. Частіше такі перевірки проводяться стосовно великих угод, договорів, але також бувають випадки, коли власними силами намагаються провести перевірку під час придбання бізнесу або компанії. Причини таких учинків різні: часто це економія коштів або недовіра до сторонніх консультантів. Однак такий підхід не завжди виправданий, оскільки правовий аудит мають право проводити кваліфіковані фахівці, які зможуть приділити достатньо часу такій роботі: вони не лише проведуть його більш оперативно та кваліфіковано, а й, найімовірніше, зможуть виявити приховану інформацію.

Серед інших вагомих причин, чому саме консультанти повинні проводити правовий аудит, зауважимо про спеціальні знання таких консультантів, адже часто зустрічається, що і покупець, і продавець можуть просто не знати про існування певної проблеми. Крім того, під час самостійного проведення юридичної перевірки в покупця може не виявитися в достатній кількості необхідних людських ресурсів для проведення правового аудиту. І останнім, але від того не менш важливим, а часто – і вирішальним чинником є політичні моменти, адже сторонні консультанти не підпорядковані керівництву та власникам бізнесу. Так, консультантові часто простіше, ніж працівникові компанії – сторони угоди, повідомити погані новини керівництву, у той час як співробітники можуть мати певне упереджене ставлення до угоди або зазнавати тиску менеджменту, що, безумовно, позначиться на якісних результатах перевірки.

Також великою помилкою є непроведення правового аудиту під час укладення великих контрактів для бізнесу. На практиці в Україні сторони часто покладаються виключно на гарантії другої сторони. При цьому очевидно, що такі гарантії сторони надають із розумінням своїх проблем і в переговорному процесі намагаються не давати гарантій щодо гострих і проблемних моментів угоди. Однак якщо після укладення угоди виникнуть проблеми навіть у випадках, що гарантуються, то, за будь-яких обставин, продавець залишиться із грішми, а покупець, своєю чергою, буде змушений звертатися до суду. На жаль, у сьогоdnішніх реаліях, як відомо, судовий процес може розтягтися на роки, а виконання судового рішення часто може бути неможливим [2].

Під час проведення правового аудиту за допомогою досвідчених консультантів усі вищезгадані ризики можна виявити та приймати рішення щодо укладення угоди з їх урахуванням.

Беручи до уваги всі особливості ведення бізнесу в поточних умовах в Україні, ризиків може бути досить багато і вони можуть бути часом критичними, аж до втрати активу, що придбається, або ж великих збитків від укладеної угоди.

Отже, проведення правового аудиту (Due Diligence) у сьогоdnішніх реаліях є обов'язковою процедурою, важливість якої важко переоцінити. Проведення перевірки може вплинути на низку чинників, серед яких можуть бути:

- 1) перегляд ціни на підставі виявлених ризиків;

- 2) виявлення інформації, яку сторони бажали приховати. На практиці все ж достатньо складно виявити інформацію, яку намагаються приховати, однак якщо покладатися виключно на гарантії в договорі, то шанси виявити шахрайство дорівнюють нулю. Під час проведення перевірки, напевно, виникнуть певні підозри, і в результаті можна буде або встановити дійсний стан справ, або, якщо це неможливо, – посилити гарантії щодо таких фактів;

- 3) виявлення не виявлених раніше проблем. На практиці частіше зустрічаються добросовісні сторони в будь-яких угодах, однак часто навіть якщо сторона угоди впевнена, що з її діяльністю все добре (про що вона чесно

заявлятиме), можуть виявитися проблеми, які були раніше невідомі, причиною яких могли стати дії, значення яких менеджмент раніше не розумів;

4) обсяг зобов'язань і гарантій у договорі. Цей фактор також є ключовим моментом на користь необхідності проведення юридичної перевірки угоди, оскільки тільки за підсумками перевірки можливо визначити необхідний обсяг гарантій, який сторони мають закріпити в договорах.

Висновки. Таким чином, можна з упевненістю стверджувати, що проведення правового аудиту є обов'язковим у сьогоденних реаліях українського бізнесу, адже з огляду на політичну ситуацію, законодавство, а також ринок у цілому, що постійно змінюються, компанії постійно змушені підлаштовуватися під нові умови та законодавчі норми. На жаль, часто це або не відбувається зовсім, або відбувається з порушеннями, які в результаті можуть стати критичними для подальшого ведення бізнесу. Проведення правової аудиторської перевірки, безумовно, може виявити існуючі ризики, а консультанти запропонують, як їх нівелювати або усунути.

Також слід урахувати, що перевірка бізнесу в Україні має охоплювати якомога повніший перелік сфер. На практиці в Україні достатньо рідко проводять аналіз екологічних питань бізнесу, хоча цей фактор, вочевидь, буде ставати все більш важливим з кожним роком, що зможе через певний час вплинути на вже вчинені угоди, і ті компанії, які приділили недостатньо уваги таким ризикам, будуть змушені нести додаткові витрати. Також варто звернути увагу на посилення трудового законодавства та початок перевірок у цій сфері, що супроводжується високими штрафами, проте цим питанням також не завжди приділяється належна увага. Гострим моментом може також стати ліцензована діяльність бізнесу, і хоча це питання зазвичай аналізується досить глибоко, слід приділяти підвищену увагу питанням видачі ліцензій, підставам для їх видачі та ризикам, що спричиняють можливе оспорування або позбавлення відповідних ліцензій.

Список літератури:

1. Сахно Л.А. Методичні прийоми організації аудиторської перевірки // *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. /відп. ред. І.Б. Садовська. – Ч. 2. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2015. – С.96–99.*
2. Кузьменко А. Due Diligence в українських реаліях [Електронний ресурс] /А. Кузьменко// – Режим доступу: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010661